

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่กับการส่งเสริม
การเรียนรู้ ตลอดชีวิตของชุมชนไทดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี*

ETHNIC IDENTITY UNDER NEO-LIBERALISM ECONOMY AND
PROMOTION OF LEARNING LIFELONG OF TAI DAM COMMUNITY,
KHAO YOI DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE

นริศรา กรุดนาค

Narisra Krudnak

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand.

ธารารัตน์ สันญะโม

Thararat Sunyamo

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม

Nakhon Pathom Provincial Public Health Office, Thailand..

เริงวิญญ์ นิลโคตร

Reongwit Nilkote

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand

วงศ์สิริ เรืองศรี

Wongsiri Rueangsri

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

ประภัศร วิเศษประภา

Prapassorn Visessrapa

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Muban Chombueng Rajaphat University, Thailand

E-mail: narisra5@hotmail.co.th

*Received 26 December 2022; Revised 31 December 2022; Accepted 31 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ของชาวไทดำ และ 2) เสนอแนวทางการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงจำนวน 4 ครอบครัว โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รวมจำนวน 23 คน เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน และสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแนวคำถามแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า ผลการวิจัย พบว่า 1. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ของชาวไทดำ มี 3 ด้าน คือ 1.1) เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะการลดทอนอัตลักษณ์วัฒนธรรม มีผลต่อการสนับสนุนและส่งผลต่อชุดข้อมูลเชิงเศรษฐกิจ ในลักษณะการอยู่ร่วมกันและขับเคลื่อนไปตามกระแสวัฒนธรรมชาติ 1.2) เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรม มีลักษณะปรับเปลี่ยนโดยพฤติกรรมการแสดงออกเพื่อตอบสนองต่อเศรษฐกิจ และ 1.3) เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะแพร่ขยายอัตลักษณ์วัฒนธรรม มีลักษณะเชิงลบมากกว่าเชิงบวกโดยลดทอนอัตลักษณ์มากกว่าสนับสนุนหรือฟื้นฟู และ 2) แนวทางการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี 5 ด้าน คือ 2.1) การเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 2.2) การสร้างความตระหนักคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ 2.3) การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางสังคม 2.4) การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจในทุนวัฒนธรรมของชุมชน และ 2.5) การส่งเสริมการดำเนินชีวิตในความเป็นชาติพันธุ์

คำสำคัญ: เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่, อัตลักษณ์วัฒนธรรม, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study ethnic identity under the neoliberal concept of Tai Dam people, and 2) to propose guidelines for preserving cultural identity and promoting lifelong learning. It's qualitative

research. The target group was 4 families, a total of 23 people. Data were collected by group discussion of 8 people, and in-depth interviews of 15 people were chosen by purposive sampling. The tools used were the structured questionnaires. Analyze content-based data and check quality with a triangle technique. The results showed that: 1. study ethnic identity under the neoliberalism of the Tai Dam community. There are three aspects: such as: 1. 1) neoliberal economy affects the support and dissemination of economic data sets in the way of weakening cultural identity. In a way of coexistence and in accordance with the trend of national culture, 1. 2) neoliberal economy in the way of preserving cultural identity It is characterized by behavioral changes in response to the economy, and 1. 3) neoliberal economy in the manner of spreading cultural identity It is more negative than positive, decreasing identity rather than encouraging or restoring. The results of the study reflect cultural identity, resulting in awareness of culture as a social and cultural capital and applied to create more tourism value. And 2. approaches to preserving cultural identity and promoting lifelong learning. There are 5 areas such as: 2. 1) learning and adapting to change, 2. 2) raising awareness of existing cultural capital values, 2. 3) promoting a constructive economy based on social capital, 2. 4) raising awareness of the values and pride of cultural capital of communities, and 2. 5) promoting ethnic stability. The results reflect the community's participation in recognizing their own traditional cultural values. And the youth have become more interested in community culture. Therefore, cultural identity should be maintained when the economic identity in professional form needs to be consistent with culture.

Keywords: Neoliberalism Economy, Cultural Identity, Lifelong Learning, Tai Dam Community

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกส่งผลต่อสังคมไทยในปัจจุบันอย่างต่อเนื่องและมีพลวัต หลายแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมถึงแนวคิด “เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่” (Neo-liberalism) ซึ่งกล่าวถึงการไหลบ่าทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อสังคมไทยรวมถึงในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศที่กำลังรับมือกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและวัฒนธรรมบริโภคนิยม การทำความเข้าใจลักษณะทางการแสดงออกของเหล่าสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้บริบทโลกเสรีนิยมใหม่จึงมีความสำคัญ คำว่า “เสรีนิยมใหม่” มิได้จำกัดอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังแปลงโฉมให้อยู่ในปฏิบัติการทางสังคมที่ซับซ้อนหรือการทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเป็นเรื่องของการตลาดและการค้า (Marketization of culture) อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์สมัยใหม่ และมีมิติของการเพิ่มมูลค่าใน “เชิงเศรษฐกิจ” ซึ่งมีไว้เพื่อการขายและ “การขายวัฒนธรรม” (Selling of Culture) แนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ทั้งในระดับสังคมและระดับปัจเจกบุคคล และได้แทรกซึมผ่านชนชั้น เชื้อชาติ เพศ ช่วงวัย ศาสนา การเมือง สังคม และวัฒนธรรมจนกลายเป็นระบบที่มีผลต่อการกำหนดและขับเคลื่อนทางสังคมวัฒนธรรม (นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ, 2557) นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อความเคลื่อนไหวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมด้านต่าง ๆ ในมิติที่ทับซ้อน เช่น ในลักษณะการนำวัฒนธรรมมาเป็นทุนทางธุรกิจที่ก่อให้เกิดสินค้าทางชาติพันธุ์ และการประกอบการทางชาติพันธุ์ หรือแม้กระทั่งการปรับตัวเพื่อดำเนินร่วมไปภายใต้กรอบกระบวนการทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต จนเกิดเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์เศรษฐกิจขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์ปัจจุบัน (ศุภย์มานุษยวิทยาสรินธร (องค์กรมหาชน), 2557) จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นในระดับท้องถิ่น กล่าวคือหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ได้มีการนำต้นทุนต่าง ๆ โดยเฉพาะทางวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางการพัฒนากิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในการเสริมศักยภาพชุมชนในการสร้างรายได้ และส่งเสริมการศึกษาท้องถิ่นดังจะเห็นได้จากการบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นที่มีการนำเอาประเพณีและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนาด้านทุนวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทของโลกได้ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายและขยายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลากหลายมิติ ทั้งที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มชาติพันธุ์ และระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับกลุ่มอำนาจจากภายนอก ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์เชิงซ้อนที่เกิดขึ้นนี้เองที่ไม่ควรมองข้ามเนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อ “การดำรงอยู่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงปรากฏการณ์ “การประดิษฐ์สร้าง” เพื่อให้เกิดการขยายทางวัฒนธรรมเชิงการค้า การศึกษาประเด็นถึง “การดำรงอยู่” และ “การปรับเปลี่ยนเพื่อรักษาให้คงอยู่” ทางวัฒนธรรมจึงจำเป็นต่อสังคมไทยในปัจจุบัน จากเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ส่งผลทำให้คนที่มีวัฒนธรรมต่างกันหลอมรวมเข้าด้วยกันภายใต้กฎหมายและสิทธิการเป็นพลเมืองของรัฐ ซึ่งเป็นการทำให้วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยกลืนเข้าไปอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมชาติ นโยบายของรัฐด้านการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างมากในลักษณะต้องเปลี่ยนวิถีชีวิต เปลี่ยนอาชีพ และแสวงหาอาชีพในบริบทที่แตกต่างจากเดิม (นภาพร อัคระรังสีกุล, 2562) โดยสาเหตุเกิดจากอัตลักษณ์วัฒนธรรมถูกทำให้เป็นสินค้าเพื่อธุรกิจท่องเที่ยว อำนาจเงินเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์แปรเปลี่ยนไปเพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ กัน (นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ, 2557) นอกจากนี้ ชาวไทดำมีความพยายามที่จะสืบสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน ภายใต้นโยบายการพัฒนาด้านธุรกิจการท่องเที่ยวโดยคนรุ่นใหม่ที่มีลักษณะที่ต่างไปจากเดิม จากข้อสรุปดังกล่าวจึงเป็นตัวสนับสนุนข้อสังเกตข้างต้นที่ว่าเศรษฐกิจในลักษณะเสรีนิยมใหม่นั้นอาจไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยที่เข้ามามีผลในลักษณะลดทอนทางวัฒนธรรมเท่านั้น เศรษฐกิจนั้นอาจมีส่วนต่อการดำรงรักษา และช่วยแพร่ขยายลักษณะทางศิลปวัฒนธรรมด้วย (จันทิมา อังคพณชกิจ, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสืบสานวัฒนธรรมที่กล่าวถึงเมื่อมีการดำเนินไปได้ผู้ปฏิบัติต้องไตร่ตรองวัฒนธรรมว่ามีความทันสมัย ใช้ประโยชน์ และตอบเป้าหมายชีวิต และหากเป้าหมายชีวิตนั้นคือ การได้รับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (จิตชายงค์ ยมาภัย และพุด คุศรีพิทักษ์, 2562) ทั้งนี้ด้านศักยภาพและทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นจะเป็นรากฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งด้านมิติกระบวนการ และมิติปัจจัยแวดล้อม แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐาน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ บริบททางสังคม ทุนทางสังคม การอบรมกล่อมเกลา และการเสริมสร้างวงจรการเรียนรู้ตลอด

ชีวิต ทั้งหมดจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการผสมผสานและปรับตัวให้เท่าทันปัจจุบัน และ สอดแทรกความรู้ ทักษะ และความสามารถให้เกิดวงจรการเรียนรู้ได้ (เริงวิชญ์ นิลโคตร และคณะ, 2564)

ชาวไทยดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในประเทศไทยที่มีลักษณะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์สังคม เปิด กล่าวคือ เปิดรับการสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ อย่างค่อนข้างเสรี จึงมีผลทำให้ชาวไทยดำในปัจจุบันมีวิถีชีวิตในลักษณะที่ดำเนินควบคู่ร่วมกันไประหว่างกลุ่ม ชาติพันธุ์กับกลุ่มอำนาจจากภายนอกซึ่งมีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำเนินอันจะนำไปสู่การ ดำรงรักษา การปรับเปลี่ยน และการขยายวัฒนธรรมของชาวไทยดำที่กำลังดำเนินไปใน ลักษณะทับซ้อนกัน ต้นทุนทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชุมชนชาวไทยดำในประเทศไทย มีมาอย่างยาวนาน มีประวัติการอพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2322 จากทางตอนเหนือของประเทศเวียดนามเข้าสู่พื้นที่ประเทศไทย ชาวไทดำ หรือ “ไทยทรงดำ” หรือ “กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่ง” นั้น เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการกระจายตัวอยู่ใน 7 จังหวัด ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี (สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ, 2554) การศึกษา และทำความเข้าใจถึงต้นทุนจะทำให้เห็นถึงศักยภาพทางความรู้ ความคิด หรือภูมิปัญญาใน อดีตที่ผ่านมาเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับรู้กับกระแสที่เกิดขึ้นและปรับตัวให้สามารถอยู่ ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 70 บัญญัติไว้ว่า... “รัฐพึงส่งเสริมและให้ ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิต ในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตราย ต่อ ความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่ สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ดังนั้น งานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยสนใจ ศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิตของชุมชนไทดำ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มุ่งวิเคราะห์และนำเสนอลักษณะการ ปรับเปลี่ยน การขยายเชิงวัฒนธรรมชาวไทยดำที่กำลังดำเนินไปในลักษณะทับซ้อนอันมี

เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่เป็นกรอบนโยบายหลักที่มีผลต่อการขับเคลื่อนวัฒนธรรมไทดำบน การตั้งข้อสันนิษฐานที่ว่ากระแสเสรีนิยมใหม่ที่เข้ามามีปฏิบัติสัมพันธ์ต่อการแสดงอัตลักษณ์ วัฒนธรรมไทดำนั้นไม่ได้ส่งผลในลักษณะเป็นการลดทอนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีส่วน ช่วยในการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมให้ยังคงอยู่ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงมี ส่วนสนับสนุนในลักษณะเป็นช่องทางในการแพร่ขยายอัตลักษณ์วัฒนธรรมให้ได้กลายเป็นที่ รู้จักในสังคมต่างวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ของชาวไทดำ
2. เพื่อเสนอแนวทางการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษา ปรากฏการณ์ต่าง ๆ จากภาคสนามจากนั้นนำมาแยกแยะจัดกลุ่มข้อมูล เชื่อมโยงตีความ ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปตามประเด็นหลักที่กำหนดเป็นโจทย์ของการศึกษา มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.1 ขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ COA. NO. 2018/02-038 ออกโดยสถาบันวิจัยประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล 22 กุมภาพันธ์ 2561

1.2 ด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาพื้นที่ ตำบลหนองปลงและบริเวณโดยรอบ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

1.3 ด้านเนื้อหา ศึกษาเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่(Neo-liberalism) และ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวทางสำหรับการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์เบื้องต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับข้อมูลและปรากฏการณ์ตามความเป็นจริงและวิเคราะห์ข้อมูล โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลภาคสนาม

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ครอบครัวชาวไทดำในเขตพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นชาติพันธุ์ชาวไทดำที่อยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 1 ปี

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครอบครัวที่มีเชื้อสายไทดำ และอาศัยอยู่ในชุมชนชาวไทดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีเกณฑ์การคัดเลือก ประกอบด้วย (1) เป็นผู้มีเชื้อสายไทดำ (2) เป็นประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปี เลือก เลือกแบบเจาะจง (purposive selection) จำนวน 4 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น 23 คน ซึ่งยินดีให้ข้อมูลตลอดการศึกษาวิจัยเพื่อให้ข้อมูลภาคสนามครบถ้วนที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูล และสามารถเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยทั้งด้านแนวคิดและกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นได้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย วิเคราะห์เอกสาร เป็นแบบสอบถามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) จดบันทึกภาคสนาม (Field Note) และเครื่องมือที่ใช้เป็นแนวคำถาม (Guidelines) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และมีโครงสร้างเพื่อกำหนดประเด็นการสนทนาไว้เบื้องต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมตามวัตถุประสงค์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และสรุปเป็นองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานของการศึกษาที่สำคัญ ประกอบด้วย เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และข้อมูลเชิงพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ข้อมูลเกี่ยวกับชาติพันธุ์ในประเทศไทย และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการภาคสนามผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน โดยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) และจดบันทึกภาคสนาม (Field Note)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) และ นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบการพรรณนาตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ของชาวไทยดำ พบว่าเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่นั้นได้เข้ามามีผลเป็นกรอบแนวคิดและถูกส่งต่อแก่สมาชิกผู้รับปฏิบัติ เกิดการพบเห็น รับรู้ชุดข้อมูลอย่างต่อเนื่องซ้ำ ๆ มาอย่างยาวนาน ทำให้เกิดเป็นการแสดงออกให้ได้พบเห็น และรับรู้ถึงอัตลักษณ์ที่ถูกแสดงออกกับสมาชิกในชุมชน มี 3 ด้าน ดังนี้

1.1. เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะการลดทอนอัตลักษณ์วัฒนธรรม เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ได้เข้ามามีผลต่อการสนับสนุนและส่งต่อชุดข้อมูลเชิงเศรษฐกิจ ในลักษณะการอยู่ร่วมกันและขับเคลื่อนไปตามกระแสวัฒนธรรมชาติ นั่นคือมีเป้าหมายที่จะสร้างจุดยืน และมีแนวคิดร่วมกันภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรมขนาดใหญ่เป็นหลัก แนวคิดดังกล่าวจึงมีผลในลักษณะการลดทอนอัตลักษณ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่อาจเริ่มได้ตั้งแต่การที่เหล่าผู้ปกครอง (หัวหน้าครอบครัว) ครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ รับเอาชุดความรู้เชิงเศรษฐกิจเข้ามาใช้ และกำหนดเป็นแนวความคิดเชิงนโยบายขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งเห็นได้จากความต้องการที่จะมอบโอกาสทางการศึกษาที่ดีให้แก่สมาชิกภายในครอบครัว ชาติพันธุ์ไทดำปัจจุบันที่เพิ่มมากขึ้น อันจะเห็นได้จากครอบครัวไทดำในปัจจุบันมีการส่งเหล่าสมาชิกออกไปนอกภูมิลำเนาด้วย มีความคาดหวังว่าหากเหล่าสมาชิกได้รับการศึกษาที่ดีก็จะนำไปสู่การมีอาชีพที่ดีมีความมั่นคงนำไปสู่เป้าหมายเชิงเศรษฐกิจที่มั่นคงในอนาคต และมีจุดยืนในสังคมตามกรอบแนวคิดเชิงเศรษฐกิจที่กำลังมีผลต่อการขับเคลื่อนอยู่บนสังคมชาติในปัจจุบัน มีมิติต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 มิติด้านพิธีกรรม ค่านิยมและวิถีดำเนินชีวิตปัจจุบันส่งผลให้การปฏิสัมพันธ์ของคนรุ่นใหม่กับวิถีสังคมวัฒนธรรมเดิมลดทอนลงไป ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ตามเดิมไม่เข้าใจถึงเป้าประสงค์ที่มาของพิธีกรรม เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกครอบครัวชุมชนไทดำไม่อาจปฏิเสธได้ว่ากระบวนการเศรษฐกิจเสรีนิยมนั้นได้มีผลแทรกซึมลงสู่วิถีชีวิต ทำให้การจะกลับมาให้ความสำคัญ หรือมีเวลาให้กับพิธีกรรมลดน้อยลง และด้วยพิธีกรรมส่วนใหญ่นั้นมีลักษณะไปในทิศทางของการสูญเสียรายได้ในการนำมาใช้ประกอบพิธีกรรมที่มีรายละเอียดค่อนข้างซับซ้อนและมีค่าใช้จ่ายสูง

ขัดกับกรอบแนวคิดเชิงเศรษฐกิจที่เน้นการมุ่งแสวงหารายได้ กระบวนการเศรษฐกิจดังกล่าวจึงเป็นตัวสนับสนุน ชักจูงให้สมาชิกในปัจจุบันมุ่งการศึกษาสมัยใหม่และหน้าที่การงานนำมารายได้ความมั่นคง

1.1.2 มิติด้านการแต่งกาย ค่านิยมต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการแต่งกายที่ไปตามยุคสมัยส่งผลให้โอกาสในการแต่งกายชาติพันธุ์ในวิถีชีวิตนั้นเป็นเรื่องยาก รวมถึงลักษณะชุมชนที่เปิดกว้าง และมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ทำให้กระแสแฟชั่นเครื่องแต่งกายได้เข้ามามีผลต่อลักษณะค่านิยมของชุมชน ส่งผลให้สมาชิกมักให้คุณค่าไปกับแฟชั่นตามกระแสสังคม ดังปรากฏสมาชิกชุมชนปัจจุบันไม่มีการสวมใส่เครื่องแต่งกายตามเชื้อชาติพันธุ์ หรืออาจสวมใส่ในโอกาส

1.1.3 มิติด้านภาษา แม้ปัจจุบันจะมีการสื่อสารเป็นภาษาถิ่นเป็นปกติ แต่การเข้าสู่ระบบการศึกษาของภาครัฐทำให้สมาชิกในชุมชนรุ่นใหม่ ๆ เรียนรู้ถึงภาษาไทยมาตรฐานส่งผลให้ลดทอนการใช้ภาษาทางชาติพันธุ์ไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัจจุบันถิ่นเดิมของชุมชนได้กลายเป็นภาษาชาติพันธุ์ที่ปรากฏอยู่ในตำราชาติพันธุ์ที่เป็นเพียงหลักฐานร่องรอยของพัฒนาการที่บรรพบุรุษส่งสมมา

1.2 เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรม มีอัตลักษณ์ลักษณะที่ปรับเปลี่ยนโดยมีลักษณะพฤติกรรมการแสดงออก อันมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อลักษณะเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ ด้วยชาติพันธุ์ไทดำมีลักษณะเฉพาะทางกลุ่มด้านภาษา การแต่งกาย บ้านเรือน อาหาร จึงทำให้สมาชิกภายในกลุ่มชาติพันธุ์มีความผูกโยงร่วมกันด้วยความเชื่อพื้นฐานเรื่องผีบรรพบุรุษ สายตระกูล และถิ่นฐานบ้านเกิดเดียวกัน ความเชื่อและพิธีกรรมยังคงเป็นเครื่องชี้ชัดความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ให้ยังคงมีอยู่ ด้วยกระแสทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะมุ่งตรงส่งผลเชิงวัฒนธรรมที่เข้ามา มีมิติต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 มิติด้านพิธีกรรม ด้านแนวคิดเชิงเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่เข้ามามีผลต่อสังคมชาติพันธุ์ในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดเป็นอาชีพที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์ขึ้น อย่างเช่น อาชีพหมอลำ เหม่ด ธุริจโตะลาว ตลอดไปจนถึงอาชีพธุริจรับจัดการประกอบพิธีกรรม (ออร์แกนซ์) อาชีพดังกล่าวล้วนเป็นอาชีพที่มีความสัมพันธ์ด้านพิธีกรรมทั้งสิ้น อาชีพที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเสนอให้ได้ทราบถึงการดำเนินร่วมกันระหว่างอัตลักษณ์วัฒนธรรมกับกระบวนการทางเศรษฐกิจในลักษณะเสรีนิยมใหม่ที่

แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจในลักษณะเสรีนิยมใหม่นั้นไม่ใช่เป็นเพียงตัวลดทอนทางวัฒนธรรมเท่านั้นหากแต่ยังมีส่วนในการกระตุ้นในการรักษาไว้ซึ่งแก่นทางวัฒนธรรมผ่านอาชีพใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย อาชีพที่เกิดขึ้นนี้เป็นเสมือนตัวกลางในการแสดงออกให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมด้วยลักษณะอาชีพทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมีส่วนช่วยสนับสนุนให้พิธีกรรมชาติพันธุ์ยังคงมีอยู่

1.2.2 มิติด้านการแต่งกาย การแต่งกายปัจจุบันอาจพบเห็นได้ผ่านงานพิธีกรรม โดยพบเห็นผ่านผู้มีฐานะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม (แม่มด, หมดเสน) เป็นหลัก เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมผู้เป็นแม่มด พ่อเสน จะสวมชุดอย่างถูกต้องตามลักษณะพิธีกรรมทำให้การแต่งกายดังกล่าวนี้ดูศักดิ์สิทธิ์และน่าสนใจ การนำเสนอและตอกย้ำความเป็นชาติพันธุ์ให้ได้รับรู้ผ่านอาชีพดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการเศรษฐกิจเสรีนิยมที่มุ่งขับเคลื่อนภายใต้วัฒนธรรมนอกจากจะเป็นแรงจูงในการเกิดอาชีพ ยังมีส่วนในการเข้ามาเป็นแรงจูงใจให้ยังมีผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมนั้นยังคงมีอยู่ อันมีผลต่อการเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมในการแสดงออกการแต่งกาย

1.2.3 มิติด้านภาษา อาชีพที่เกิดขึ้นจากการเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่ดำเนินภายใต้อัตลักษณ์วัฒนธรรมนั้น มีส่วนอย่างมากต่อการธำรงไว้ซึ่งภาษา ด้วยอาชีพที่เกิดขึ้นในลักษณะผู้จัด และผู้ประกอบพิธีกรรมนั้น จำเป็นต้องใช้ภาษาชาติพันธุ์ในการประกอบพิธี และด้วยลักษณะการดำเนินพิธีกรรมที่ค่อนข้างยาวนานผ่านลักษณะพิธีกรรม ทำให้อาชีพผู้ประกอบพิธีจำเป็นต้องพูดหรือใช้ภาษาอยู่ตลอด ทำให้ผู้ที่พบเห็นและเข้าร่วมในการประกอบพิธีนั้นมีส่วนได้รับรู้รับฟัง ซึ่งถือเป็นการแสดงออกที่เหล่าอาชีพนั้น ๆ ได้มีส่วนในการตอกย้ำอัตลักษณ์ด้านภาษาชาติพันธุ์ให้คงได้รับรู้อาชีพที่เกิดขึ้น

1.3 เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะแพร่ขยายอัตลักษณ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางเศรษฐกิจที่เข้ามาอาจถูกนำเสนอให้เห็นและเข้าใจกันในลักษณะเชิงลบมากกว่าเชิงบวก หมายถึง การลดทอนทางอัตลักษณ์วัฒนธรรม มากกว่าการเข้ามาเพื่อช่วยสนับสนุนหรือฟื้นฟู แต่ถ้าหากศึกษาถึงลงไปการเข้ามาของกระบวนการเศรษฐกิจเสรีนิยมมีส่วนช่วยในการแพร่ขยายเป็นการแสดงตัวตนและจุดยืนเชิงวัฒนธรรมให้เป็นที่รับรู้ร่วมด้วย การแพร่ขยายทางวัฒนธรรมที่มาร่วมกับเศรษฐกิจนั้นไม่ได้มีเพียงแต่การนำเข้าวัฒนธรรมกระแสภายนอกเท่านั้นแต่ยังเป็นการส่งออกทางวัฒนธรรม มิติด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 มิติด้านพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ได้รับการนำเสนอภายใต้กระบวนการเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะการจัดแสดงโชว์ ในงานประจำปี และงานรื่นเริงต่าง ๆ ในรูปแบบการท่องเที่ยว เรียนรู้ทางชาติพันธุ์ ด้วยลักษณะทางพิธีกรรมที่มีความน่าสนใจจึงทำให้รูปแบบการนำเสนออัตลักษณ์ทางพิธีกรรมชาตินั้นเป็นที่ดึงดูดให้ผู้คนต่างวัฒนธรรมต่างให้ความสนใจ การสัมผัสเรื่องราว และเรียนรู้ระหว่างคนสองวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นในลักษณะการแพร่ขยายอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านพิธีกรรม การปฏิสังสรรค์กันทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่วัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวนี้มีผลเป็นการแพร่ขยายอันก่อให้เกิดการยอมรับในการอยู่ร่วมกันระหว่าง 2 วัฒนธรรมบนบริบททางสังคมเดียวกัน

1.3.2 มิติด้านการแต่งกาย ด้วยเอกลักษณ์โดดเด่นและน่าสนใจของเครื่องแต่งกายชาตินั้นรวมถึงประวัติความเป็นมาของผ้าที่ได้กลายเป็นจุดขายที่น่าสนใจ ทำให้การดำเนินการร่วมกันของกระบวนการทางเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่กับอัตลักษณ์วัฒนธรรม สามารถดำเนินการได้อย่างสอดคล้อง การขายผลิตภัณฑ์ไทดำ เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับหรือเครื่องรางนำโชค ให้แก่คนภายนอกได้บริโภคและรับเอาเครื่องหมายทางชาติพันธุ์ กลับถือเป็นแนวทางการแพร่ขยายในการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาทางชาติพันธุ์ ถือว่าเป็นการแสดงตัวตนให้ได้เป็นที่รับรู้ อันนำไปสู่การนำไปถ่ายทอดต่อ ๆ

1.3.3 มิติด้านภาษา ภาษาเป็นสิ่งที่มีส่วนต่อการแพร่ขยายผ่านการขายหรือนำเสนอ ยิ่งการใช้ภาษามีความเป็นอัตลักษณ์มากเท่าใดมูลค่าที่เกิดขึ้นจะยิ่งมากตามไปด้วย ทั้งนี้นอกจากมูลค่าที่เกิดขึ้นแล้วนั้นในมุมกลับกัน การแสดงอัตลักษณ์ทางภาษาผ่านการขายก็ถือเป็นการแพร่ขยายทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เมื่อนำมาใช้ในเชิงเศรษฐกิจแล้วจะมีส่วนช่วยในการเพิ่มมูลค่าในด้านต่าง ๆ รวมถึงเป็นตัวกลางสื่อสารให้ทราบถึงความยิ่งใหญ่ทางชาติพันธุ์

ดังที่ได้กล่าวมานี้สะท้อนชัดให้ทราบว่า การเข้ามาของระบบเศรษฐกิจเสรีใหม่นั้นไม่ได้มีผลเพียงเป็นตัวการลดทอนทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมเท่านั้น แต่อาจมีส่วนช่วยในการแพร่ขยายแสดงการมีตัวตนให้สังคม รวมถึงเป็นแนวทางการรักษาให้อัตลักษณ์ไทดำ ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงอัตลักษณ์ไทดำภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่

Culture Economy	การแสดงอัตลักษณ์ไทดำภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่								
	ลตทอนอัตลักษณ์			ธำรงอัตลักษณ์			ขยายอัตลักษณ์		
	สูง	กลาง	น้อย	สูง	กลาง	น้อย	สูง	กลาง	น้อย
อาชีพรับราชการ, ธุรกิจส่วนตัว		✓			✓			✓	
	- อัตลักษณ์ไม่ได้มีส่วนต่อการส่งเสริมความมั่นคงในอาชีพ - การประกอบพิธีกรรมใช้เวลานาน มีหลายพิธีกรรมทำให้ไม่สะดวก/ต้องลาราชการ - ความมั่นคงในอาชีพช่วยให้พิธีกรรมอยู่			- อัตลักษณ์ไม่ได้มีส่วนต่อการส่งเสริมความมั่นคงในอาชีพเกิดความละเลยลตทอน - พิธีกรรมไม่ได้เสริมความมั่นคง หน้าที่ทางสังคม แต่ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษทำให้เกิดพิธีกรรม			- อัตลักษณ์ไม่ได้มีส่วนต่อการส่งเสริมอาชีพ - อัตลักษณ์ไม่ได้นำมาซึ่งรายได้ ข้างเพิ่มรายจ่ายในการประกอบพิธีกรรม - การเชิญแขกภายนอกเข้ามาร่วมงานครอบครัวเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีส่วนต่อการแพร่ต่อผู้ร่วมงาน		
อาชีพแม่มด, หมอเสน, อาชีพธุรกิจโต๊ะลาว, อาชีพรับจัดงานประกอบพิธีกรรม			✓	✓				✓	
	- อัตลักษณ์ ความเชื่อได้รับการนำมาประกอบเป็นอาชีพการลตทอนจึงไม่เกิดขึ้น			- อัตลักษณ์ ความเชื่อนำมาประกอบอาชีพ - อาชีพทางพิธีกรรมนำมาซึ่งรายได้ในการดำรงชีพต้องธำรงไว้ - ผู้ประกอบอาชีพมีความเชื่อในพิธีกรรม			- การขยายอัตลักษณ์ส่งผลต่ออาชีพที่ดีขึ้นควรสนับสนุน - อาชีพผู้สูงอายุที่อยู่เฉพาะในชุมชนไม่มีการเผยแพร่ นอกชุมชน		
อาชีพประกอบธุรกิจเชิงวัฒนธรรม เช่น วงแคน, โฮม สเตย์, ออกแบบค้าขายผลิตภัณฑ์ชาติพันธุ์			✓	✓			✓		
	- อัตลักษณ์ ความเชื่อได้รับการนำมาประกอบเป็นอาชีพการลตทอนจึงไม่เกิดขึ้น			- อัตลักษณ์ ความเชื่อได้รับการนำมาประกอบอาชีพจึงมีการธำรงไว้ - โฮมสเตย์ และผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เป็นที่นิยมในปัจจุบัน สามารถสร้างรายได้และความภาคภูมิใจให้แก่ผู้ประกอบการ - นโยบายทางภาครัฐมีส่วนในการสนับสนุนธุรกิจ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในรูปแบบโฮมสเตย์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์			- การขยายอัตลักษณ์ส่งผลต่อการประกอบอาชีพในลักษณะที่ดีขึ้น จึงเป็นการสนับสนุนความต้องการที่จะแพร่ขยาย - การประกอบธุรกิจดังกล่าวเป็นการนำเสนออัตลักษณ์โดยตรงต่อผู้ที่สนใจเข้าร่วมชม เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมโดยตรง ธุรกิจดังกล่าวจึงเป็นการเชิญชวนแพร่ขยายโดยตรงทางอัตลักษณ์วัฒนธรรม		

จากตารางที่ 1 แสดงให้ทราบถึงอาชีพที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่นั้น มีส่วนอธิบายถึงกระบวนการทางเศรษฐกิจว่ากระบวนการดังกล่าวสามารถเป็นกลไกในการลดทอนรวมถึงยังเป็นตัวช่วยในการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ร่วมด้วย อันแสดงได้จากลักษณะอาชีพที่มีความสัมพันธ์ทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์นั้นมีผลไปในทิศทางของการเป็นตัวช่วยดำรงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรมแต่ในส่วนของลักษณะอาชีพที่ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์นั้นกับมีผลไปในทิศทางลดทอนทางวัฒนธรรม จึงกล่าวได้ว่าหากต้องรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่แล้วนั้นอัตลักษณ์เศรษฐกิจในรูปแบบของอาชีพนั้นก็จำเป็นที่จะต้องมีความสอดคล้องเชื่อมโยงวัฒนธรรม ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเพื่อที่จะนำมาสู่การสนับสนุน ดำเนินร่วมในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม

2. แนวทางการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการศึกษาภาคสนามโดยการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการธำรง อัตลักษณ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดังนี้

2.1 เรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง อัตลักษณ์ที่อยู่ได้อย่างยาวนานจำเป็นที่จะต้องมีความยืดหยุ่น ไม่ยึดมั่นถือมั่นจนเกินไป สามารถที่จะปรับตัวให้กลมกลืนเข้ากับการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยได้ภายใต้การรู้จักตนเองเพื่อรักษาแก่นทางวัฒนธรรม เพราะหากจะยึดมั่นไว้แต่เพียงการธำรงรักษาไว้ให้คงเดิมเพียงอย่างเดียว จุดแข็งทางอัตลักษณ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนานก็อาจกลายมาเป็นจุดอ่อนที่มีพลังทำให้อัตลักษณ์ที่มีมาอย่างยาวนานนั้นถูกกลืนหายไป ทว่าการรู้จักเรียนรู้ที่จะยอมรับและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนร่วมไปกับการพัฒนาภายใต้การมีเป้าหมายเพียงเพื่อธำรงไว้ซึ่งแก่นแท้ทางวัฒนธรรมก็จะทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้นสามารถที่จะคงอยู่ร่วมไปกับการขับเคลื่อนพลวัตได้อย่างมีตัวตน และเกิดประโยชน์สูงสุด หากแต่การเรียนรู้นั้นจำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

2.2 สร้างความตระหนักคุณค่าต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ นอกจากคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์แล้ว อัตลักษณ์ยังเป็นอีกหนึ่งจุดร่วมสำคัญในการยึดเหนี่ยว หลอมรวมความเป็นเราเข้าไว้ด้วยกัน อีกทั้งยังเป็นตัวสะท้อนถึงตัวตนทำให้รู้จักตนเองผ่านอัต

ลักษณะที่ได้รับการนำเสนอ โดยเฉพาะในสถานการณ์สังคมปัจจุบันที่มีความรุนแรงทั้งทางด้านกระแสทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การจะดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง รวมถึงมีความพร้อมในการรับมือกับกระแสที่รุนแรง และพร้อมกลืนทุกอัตลักษณ์ให้กลายเป็นอัตลักษณ์ทางเศรษฐกิจนั้นจำเป็นที่จะเล็งเห็นถึงคุณค่าที่ตนเองมีอยู่เป็นอย่างมากพอ ๆ กับต้องเปิดใจรับการเรียนรู้ด้วยปฏิเสธไม่ได้เลยว่ากระแสเศรษฐกิจในปัจจุบันนั้นไม่มีความสำคัญ แต่ทว่าการเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง เห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเองมีอยู่จะช่วยให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวร่วมไปกับทุก ๆ กระแสทางสังคมได้อย่างเข้มแข็ง ตลอดจนมีภูมิด้านทานที่มั่นคง

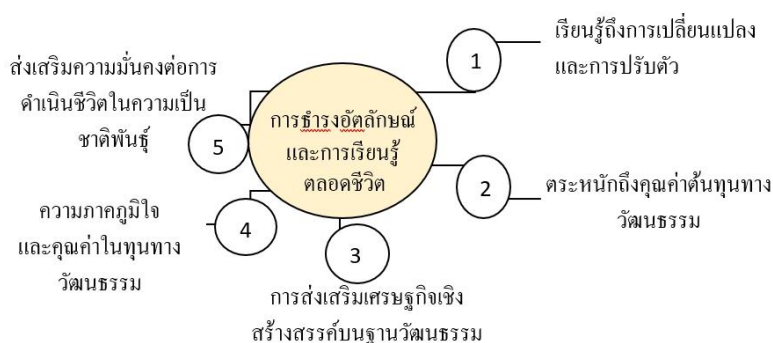
2.3 ส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางสังคม แนวทางเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวทางการพัฒนาที่เป็นตัวผสานเพื่อลดช่องว่างระหว่างการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์กับการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจได้อย่างลงตัวและเกิดเป็นประโยชน์สูงสุดด้วยเป็นแนวทางที่ไม่ขัดต่อระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันรวมถึงยังมีส่วนสนับสนุนให้มีการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์บนความแปลกใหม่ อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการพึ่งพาตนเองโดยการประยุกต์อย่างสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นจากเจ้าของอัตลักษณ์เองเป็นผู้คิดค้นพัฒนาขึ้น และส่งผลแก่เจ้าของอัตลักษณ์เองโดยตรง ดังนั้นก็จะเป็นการนำมาซึ่งการสร้างอาชีพ และรายได้ให้แก่คนในชุมชนบนพื้นฐาน การใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่ตนเองมีอยู่อย่างเกิดเป็นประโยชน์ ทั้งนี้การจะพัฒนาเชิงสร้างสรรค์นั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้ในหลายแขนง วิชา อาทิ เทคโนโลยี การตลาด นวัตกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ฯ ซึ่งบางชุมชนอาจขาดความรู้ในหลายแขนง การแสวงหาความรู้ ใฝ่เรียนรู้อยู่ตลอดเพื่อการพัฒนาจึงถือเป็นสิ่งสำคัญ

2.4 ตระหนักถึงคุณค่าและความภูมิใจในทุนวัฒนธรรมของชุมชน ความภูมิใจในอัตลักษณ์อันเป็นเอกลักษณ์เป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะท่ามกลางกระแสเสรีนิยมที่มุ่งให้คุณค่าไปที่เงินตรา เพราะหากขับเคลื่อนไปโดยปราศจากซึ่งความภูมิใจ การกลืนหายทางอัตลักษณ์นั้นจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย และยิ่งในกระแสสังคมปัจจุบันที่บีบรัดให้ทุกคนต้องเปิดรับกระแสหลัก รวมถึงเร่งให้เกิดการพัฒนาตนเองไปบนวัฒนธรรมกระแสหลัก การกระตุ้นให้เกิดความภูมิใจในตนเองนั้นยิ่งทวีความสำคัญมากเพราะหากมีความภูมิใจการจะก้าวเข้าสู่การพัฒนาที่ดีก็เกิดขึ้นได้อย่างเด่นชัด อีกทั้งจุดสำคัญของการ

พัฒนาที่ดีควรจะเริ่มต้นได้จากการสร้างความภูมิใจต่อตนเอง บนความพร้อมที่จะเรียนรู้ อย่างเข้าใจ อย่างเปิดกว้าง ในการแลกเปลี่ยนกันทางสังคม อัตลักษณ์วัฒนธรรม

2.5 ส่งเสริมความมั่นคงต่อการดำเนินชีวิตในความเป็นชาติพันธุ์ ความมั่นคงมาจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีความปลอดภัย มีเกราะป้องกันสภาวะทางเศรษฐกิจ สภาวะสังคมที่ไม่แน่นอน ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ซึ่งการจะมีความมั่นคงอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง จัดการตนเอง รู้จักตนเอง และพัฒนาทุนที่ตนเองมีอยู่เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สูงสุดได้ด้วยตนเอง จากการใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณ และรู้เท่าทัน รู้ทดแทน รวมถึงสร้างจิตสำนึกและจิตวิญญาณร่วมกัน ภายใต้ประชาธิปไตย สามารถแสดงการเชื่อมโยงเป็นแผนที่ทางความคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 การธำรงอัตลักษณ์และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวทางการธำรงอัตลักษณ์ของชาวไทดำภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ สามารถสรุปแนวทางดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเชื่อมโยงแนวทางการธำรงอัตลักษณ์ของชาวไทดำภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่

แนวทางการธำรงอัตลักษณ์	การเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ไทดำ	สะท้อนการส่งเสริมการเรียนรู้
เรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง	ต้องมีความยืดหยุ่น ไม่ยึดมั่นถือมั่นเกินไป สามารถปรับตัวให้กลมกลืนเข้ากับการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยภายใต้การรู้จักตนเอง/รักษาแก่นทางวัฒนธรรม	รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ ควบคู่ไปกับรู้เท่าทันการหมุนเวียนทางสังคม พร้อมปรับเปลี่ยน ประยุกต์ให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อสูงสุด
การสร้างความตระหนักถึงคุณค่า	อัตลักษณ์เป็นคุณค่าที่ดีของชุมชน สามารถหลอมรวมความเป็นเรา	การเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง เห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเองมีอยู่จะช่วยให้สามารถ

แนวทางการธำรงอัตลักษณ์	การเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ไทดำ	สะท้อนการส่งเสริมการเรียนรู้
	รวมถึงรู้จักตัวตน เพื่อรับมือกับกระแสที่รุนแรง และพร้อมกลืนเป็นอัตลักษณ์เศรษฐกิจ	ก้าวผ่าน ตลอดจนอยู่ร่วมกับสถานการณ์ทางสังคมได้อย่างมีภูมิด้านทานที่มั่นคง
ส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	แนวทางเชิงสร้างสรรค์จะเป็นตัวสานเพื่อลดช่องว่างระหว่างการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ กับการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจได้อย่างลงตัวและเกิดเป็นประโยชน์	การจะพัฒนาให้เกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์ได้จำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้ในหลายแขนงวิชา การเรียนรู้อยู่ตลอดเพื่อการพัฒนา
สร้างความภาคภูมิใจ	การขับเคลื่อนไปโดยปราศจากซึ่งความภูมิใจ การกลืนหายทางอัตลักษณ์นั้นจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย	การจะพัฒนาเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตจะเริ่มต้นได้จากการสร้างความภูมิใจในตนเอง และพร้อมเรียนรู้
ส่งเสริมความมั่นคงในการใช้ชีวิตแก่กลุ่มชาติพันธุ์	ความมั่นคงมาจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข มีความปลอดภัย มีเกราะปกป้องกับสภาวะเศรษฐกิจ สังคมที่ไม่แน่นอน รวมถึงเป็นที่ยอมรับในสังคม	การพัฒนาการเรียนรู้พาตนเอง รู้จักตนเอง และพัฒนาทุนที่มีอยู่เพื่อใช้ประโยชน์สูงสุด จากทรัพยากรอย่างพอประมาณ/รู้เท่าทัน/รู้ทดแทน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ของชาวไทดำ จากผลการวิจัยพบว่า เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่นั้นเป็นกระบวนการเชิงเศรษฐกิจที่มีผลในการเป็นกรอบแนวความคิดของเหล่าสมาชิกไทดำในปัจจุบัน ในลักษณะชักจูงความคิดและกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตในลักษณะที่ทำให้เกิดความห่างจากความเป็นชาติพันธุ์ รวมถึงทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นเลือนหาย หรือถูกปรับปรุงใหม่ในรูปแบบที่ต่างไปซึ่งถือได้ว่าเป็นการลดทอนอันมีผลมาจากกระบวนการทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับ นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ ได้กล่าวถึง “ชาติพันธุ์กับเสรีนิยมใหม่” ว่าเป็นเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ส่งผลทำให้วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยกลืนเข้าไปอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมชาติ (นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ, 2557) ในข้อสรุปของนภาพร อัคระรังสีกุล ได้ข้อสรุปว่านโยบายด้านเศรษฐกิจนั้นได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และลักษณะอาชีพการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างมากในลักษณะวิถีชีวิต และอาชีพที่เปลี่ยนไป อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จึงถูกทำให้เป็นสินค้าเพื่อธุรกิจท่องเที่ยวและเพื่อผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังพบว่าเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่นี้มีส่วนต่อการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไป

หากแต่เหล่าสมาชิกจะต้องปรับใช้ให้สอดคล้องภายใต้รูปแบบทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่เป็นอยู่ด้วยหากนำมาใช้ได้ถูกต้องแนวคิดเสรีนิยมก็อาจนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจภายใต้การรักษาไว้ซึ่งแก่นทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมได้ (นภาพร อัสวะรังสีกุล, 2562) และจิตขยางค์ ยมาภัย และพฐ คุศรีพิทักษ์ ได้เสนอไว้ว่าการสืบสานวัฒนธรรมจะดำเนินไปได้ผู้ปฏิบัติต้องไต่ตรองวัฒนธรรมว่ามีความทันสมัย ใช้ประโยชน์ และตอบเป้าหมายชีวิต (จิตขยางค์ ยมาภัย และพฐ คุศรีพิทักษ์, 2562)

วัตถุประสงค์ที่ 2

2. แนวทางการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากผลการวิจัยการศึกษา พบว่า การจะธำรงรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมให้สามารถดำรงไว้ซึ่งแก่นทางวัฒนธรรมร่วมไปกับการขับเคลื่อนกระแสเสรีนิยมได้นั้นจำเป็นที่จะต้องนำการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนา ซึ่งจากการศึกษา พบว่า มีแนวทางที่สำคัญคือ การเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การสร้างความตระหนักคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางสังคม การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจทุนวัฒนธรรมของชุมชน และการส่งเสริมความมั่นคงการดำเนินชีวิตในความเป็นชาติพันธุ์ Cropley, A. J. & Dave R. H. กล่าวถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิตว่ามีความสัมพันธ์คือ ชีวิต (Life) ตลอดชีวิต (Lifelong) และการศึกษา (Education) ผ่าน 2 มิติสำคัญคือ การเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนสิ้นชีวิต และ การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับชีวิตจริงเพื่อเป็นการตอบโจทย์ความต้องการ สนับสนุนการดำเนินชีวิตที่ยังคงจำเป็นในลักษณะการดำเนินร่วมไปกับบริบทสังคมท่ามกลางกระแสเสรีนิยมในยุคปัจจุบัน (Cropley, A. J. & Dave R. H., 1978) ในแผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2574 สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาเพื่อเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเน้นมิติการพัฒนาตั้งแต่เกิดจนสิ้นชีวิตเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและสังคมตามศักยภาพและบริบทเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงสังคมวัฒนธรรมแต่ละยุค (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ., 2560) และเรจวิชัย นิลโคตร และคณะ ได้กล่าวว่าศักยภาพและทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นรากฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งมิติกระบวนการ และมิติปัจจัยแวดล้อม แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐาน มี 4 ด้าน คือ บริบททางสังคม ทุนทางสังคม การอบรมกล่อมเกลา

และการเสริมสร้างวงจรการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งหมดเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการผสมผสานและปรับตัวให้เท่ากับปัจจุบัน (เริงวิชัย นิลโคตร และคณะ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ของชาวไทยดำ (ชุมชนไทยดำ) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นทุนสังคม (Social Capital) ที่เป็นฐานรากสำคัญของสังคมไทย ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน ชุมชน และสังคมจึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริม อนุรักษ์ และคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ภาษาและวัฒนธรรม รวมถึงการมุ่งที่จะรักษาให้ชุมชนปราศจากการถูกรบกวนวิถีชีวิตอันดีงามทางชาติพันธุ์ ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะการลดทอน 2) เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะการรักษา และ 3) เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะแพร่ขยาย และ 2) แนวทางการดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี 5 ด้าน คือ 1) การเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 2) การสร้างความตระหนักคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ 3) การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางสังคม 4) การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจในทุนวัฒนธรรมของชุมชน และ 5) การส่งเสริมความมั่นคงต่อการดำเนินชีวิตในความเป็นชาติพันธุ์ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย สามารถยกระดับในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยการออกแบบให้เกิดการเรียนรู้ให้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่ยกระดับสู่การพัฒนาเป็นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

จันทิมา อังคพณิกิจ. (2557). ภาษาศาสตร์สารคดีกับสารสืบสานภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : กรณีศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยช่ง/ไทยดำ. วารสารศิลปศาสตร์, 14(1), 123-149.

- จิตขยางค์ ยมาภัย และพฐ คุศรีพิทักษ์. (2562). ‘ผู้กับฏ’ ปะทะ ‘นักปฏิรูป’: ยุทธการสืบสานวัฒนธรรมในสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 39(3), 48-62.
- นภาพร อัคระรังสีกุล. (2562). ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง.งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.rsucon.rsu.ac.th/proceedings>
- นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. (2557). ชาติพันธุ์กับเสรีนิยมใหม่. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์กรมหาชน).
- เริงวิชัย นิลโคตร และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชาวผู้ไทยบ้านคำกั้ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 5(2), 1-18.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์กรมหาชน). (2557). เสียงแห่งชาติพันธุ์ในโลกเสรีนิยมใหม่. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์กรมหาชน).
- สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ. (2554). การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มนครปฐม. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 / จัดทำโดยสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2574. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Cropley, A. J. & Dave R. H. (1978). Lifelong education and the training of teachers Online. Retrieved October 2565, 14, from <https://doi.org/10.1016/C2013-0-03038-1>